

Po stopách žoldněřů

Mezi Dožicemi a Starým Smolivcem vede přímá komunikace. Vzdálenost mezi oběma vesnicemi nedosahuje ani tří kilometrů. Přesto veškerá silniční doprava od Rožmitálu nebo z Březnicka je trvale vedena objíždkou přes Mladý Smolivec po trase o délce 6 kilometrů. Zmíněná cesta místního významu je neudržovaná, do kopce Korbelák vede hlubokým zářezem, kterým za větších lijáků stéká i přívalová voda. Úzkým zářezem v oblouku navíc ve značném sklonu překonává i kopec zvaný „Vražda.“

V 16. a 17. století sloužila formanům jako významná zemská stezka na trase z Příbrami nebo Dobříše na Klatovy a bavorské Řezno, ale ve druhé polovině 19. století – v době budování okresních silnic nebyla pro náročnost a poměrnou hustotu ostatních komunikací upravena do podoby a parametrů okresní vozovky. Přesto byla ve vojenských mapách rakouského mocnářství i prvorepublikových zakreslována jako použitelná. Její dopravní význam ale postupně zanikal spolu s tím, jak se ze silničního provozu vytrácela potahová vozidla. Pro silniční motorová vozidla vhodná nebyla.

Ještě ve třicátých a čtyřicátých letech dvacátého století po ní pravidelně chodila malebná procesí poutníků z Klatovska na Svatou Horu a zpět. Dnes po ní projede leda traktor nebo cyklista s horským kolem. Výjimečná je tím, že v západní části katastru Starého Smolívce, kudy prochází, došlo před 380 roky, během stavovského povstání, ke střetnutí císařských vojsk s armádou českých stavů.

Tehdy ale zdejší terén vypadal úplně jinak. Především celé údolí kolem potoka Lomnice, mezi Radošicemi a rybníkem Pstruhovým, byl přehledný prostor. Stáda ovcí a skotu nedovolila vyrůst plevelným rostlinám. Naopak díky intenzivnímu spásání se podobala dnešním golfovým hřištím. Neprostupná džungle křovin, olší, maliníku a vysokých travin se tady objevila až v uplynulých padesáti letech. Lesíky Stráž byly vysázeny až v osmdesátých letech 19. století a Koceňka až v roce 1935. Původní podobu krajiny si zachovala jen severní část údolí směrem k Radošicím.

Když sem dne 5. října 1620 přitáhla od Lnář císařská vojska k přenocování, jejich šestitisícové stádo koní obsadilo celé údolí mezi uvedenými rybníky. Popásalo se zde na šťavnaté trávě a v klidu popíjelo vodu z potoka. Jezdci si nanesli dřevo z nedalekého lesa a hřáli se u ohňů. Devět tisíc pěších se rozložilo po návrších při levém břehu potoka od Radošic až k pahorku Koceňka a polehávalo rovněž u ohňů.

Než se pustíme do dalšího popisu toho, co se zde odehrálo, zkráceně si připomeňme sled událostí, jak se vyvíjel, než vojíci dospěli právě sem. Spor mezi českou šlechtou s císařem Matyášem po pražské defenestraci dne 23.5. 1618 vyústil v ozbrojený konflikt. Císař si najal k pokoření Čechů armádu Karla Bonaventury Buquoye. Čeští stavové na to reagovali verbováním vlastního vojska. Velením byl pověřen Matyáš Thurn. Mimo to si ještě najali žoldněřskou armádu zkušeného válečníka Arnošta Mansfelda. Začalo vzájemné napadání, úspěch se střídal s neúspěchem na obou stranách. Mansfeld prohrál bitvu s císařskými u Záblatí, ale dobil a pokořil 22.11.1618 katolickou Plzeň. Thurn stál dvakrát před Vídní a ohrožoval ji.

Po smrti Matyášově nastoupil na trůn i císařský stolec Ferdinand II. stoupenec rázného řešení. Naděje na mírové řešení konfliktu padly, když čeští stavové jeho volbu neuznali a zvolili si za českého krále kališníka Fridricha Falckého. Karta se začala obracet ve prospěch císaře, když získal podporu říšské Katolické ligy a tím i vojska Maxmiliána Bavorského, za slib postu kurfiřta, který odejmul Fridrichu Falckému.

Zapomenutými místy do historie Smolivce

Stavové v protahujícím se konfliktu zůstali bez peněz potřebných na žold. Dlužili vojsku peníze za několik měsíců. Žoldněři vyhrožovali, že bez peněz nebudou nadále bojovat, což také v rozhodující bitvě na Bílé hoře po těžkých ztrátách na životech později dodrželi.

A nyní se opět vraťme do podzimu roku 1620. Česká stavovská armáda v počtu 20 000 mužů už pod velením Kristiána z Anhaltu se urychleně přesouvala z jižní Moravy přes Jindřichův Hradec a Tábor. Dne 29.9. 1620 dorazila do Milevska. Sledovali při tom pohyb svých nepřátel, vojsk císařských vedeným Buquoyem a vojsk Katolické ligy vedených již zmíněným Maxmiliánem Bavorským. Jejich společná armáda čítala 28 000 mužů a ležela toho dne v Písku. Mimochodem zde vyvraždili všechny muže, které dopadli. Pak se rozhodli postupovat na Plzeň obsazenou Mansfeldem ve službách českých stavů.

Buquoy táhl přes Blatnou a Lnáře, jeho společník Maxmilián přes Strakonice, Horažďovice a Zelenou Horu. Čtvrtého října stál Buquoy ve Lnářích. Anhalt s českým vojskem ležel toho dne v Bělčicích, kam ho přišel navštívit osobně i král Fridrich Falský, který slíbil brzkou výplatu dlužného žoldu. Tady padlo rozhodnutí využít oslabení soupeře po jeho rozdělení do dvou pochodových proudů a napadnout ho.

Dne 5. října večer, kdy císařští byli v ležení poblíž Radošic a Starého Smolivce, dostal v noci Buquoy od svých zvěďů zprávu, že se Anhalt blíží a je pouhou hodinu cesty odtud (tedy někde u Hvožd'an). Ihned vyslal rychlého jezdce ke svému spojenci Maxmiliánovi na Zelenou Horu s žádostí o rychlou pomoc. Vydal také rozkaz ráno co nejčasněji opustit tábor a táhnout přes Dožice vstříc spojenci. Brzy ráno Anhalt skutečně zaútočil na ležení protivníka. Zastihl však již jen zadní voje císařských. Prameny uvádějí, že jich zde bylo pobito dvě stě. Kolik bylo raněných, známo není, ale v ústním podání se dosud vypráví, že v rybníce pod Vraždou tehdy voda zčervenala od krve těch, kteří si zde ošetřovali svá zranění.

České vojsko po zdejší bitvě protivníka dále nepronásledovalo. Pochodovali přes Mitrovce, Štáhlavy na Rokycany až k osudnému návrší Bílá Hora. Vztekli neúspěchem a plni podezření ze zrady, pomstili se smoliveckým, ale i ostatním okolním vesnicím jejich vydrancováním, stejně jako to po nich v pozdějším průběhu války provedli ještě Valdštějn (1634) a také Švédové (1639).

Císařští stáli pak deset dní před Plzní. Využili je k jednání s Mansfeldem, který za úplatek 100 tisíc tolarů zradil české pány. Odepřel poslušnost Anhaltovi a zaujal neutrální pozici mrtvého brouka. Pak táhli přes Rakovník k pražské Bílé Hoře.

Výsledek střetnutí v bělohorské bitvě ze dne 8.11. 1620, kde ve dvouhodinové bitvě padlo 5 000 bojovníků na straně české a 2 000 na straně císařské je dostatečně znám. Štěstěna přála císařským. Zimní král ihned opustil město. Pražané místo organizace obrany a přípravy nového střetu, bez boje otevřeli městské brány. Bylo dobojováno. Důsledky byly katastrofální. Poprava českých pánů 21.6. 1621 na Staroměstském náměstí, konfiskace majetku české šlechty, zavedení panovníkova absolutismu, vyhnání všech kněží vyznání podobojí, rekatolizace 75% obyvatelstva atd.

Bohužel však v Evropě i na půdě Čech pokračovalo další válčení označované dnes jako válka třicetiletá. Důsledkem byl katastrofální pokles počtu obyvatel. Pětina půdy v Čechách a až čtvrtina na Moravě zůstala pro nedostatek lidí neobdělána. Ještě šest let po uzavření Vestfálského míru, v roce 1654, v době provádění soupisu poddanské půdy a obyvatel byly ve Starém Smolivci pusté dva statky – Čákův a Šampalův.

Absence výraznějšího památníku vyplývá možná z toho, že císařští jako vítězové neměli zájem připomínat střet, ve kterém neobstáli právě nejlépe. Místní vrchnost, Jan Lipovský z Lipovce, byl označen za účastníka povstání a hrozilo mu vyvlastnění, takže měl jiné starosti. Poddaní,

Zapomenutými místy do historie Smolívce

zdecimovaní a vyčerpání válečnými útrapami usilovali v té době jen o to, jak ve vši bídě přežít a zachránit si holý život. Kališníční kněží, a to byli v širokém okolí všichni, museli naši zemi bez výjimky opustit.

Podle ústního podání má zdejší bojový střet českých žoldáků s císařskými připomínat kamenný smírčí kříž u zanedbané cesty na návrší u Stráže. Lze o tom ale i úspěšně pochybovat, protože je datován do doby o téměř sto let pozdější. Ale všimněme si památky podrobněji. Obsahuje tři obecné znaky těmto artefaktům příznačné. Náboženský symbol, jméno mecenáše, který ho nechal zhotovit a datum. V horní části je vytesán křížek a písmena IHS. Je to latinská zkratka pro náboženskou tezi „Jezus homini salvator“, což ve volném překladu znamená – Ježíš spasitel hříšníků. Zkratka naznačuje, že kříž byl vyroben v profesionální kamenické huti, nebo za účasti vzdělaného a věci znalého duchovního. Rozhodně není dílem venkovského řemeslníka, analfabeta ze 17. století. Uprostřed, na vodorovné části kříže, je nápis „VA PNB“ – monogram dárce. Na žádného ze starosmolívceckých poddaných z roku 1654 se písmena VA PNB nebo PNB VA nehodí. Neoznačuje ani místní vrchnost. V té době vlastnil Smolivec Jiří Vojtěch Janovský a po něm od roku 1727 jeho syn František Jiří Janovský z Oselec.

Datum 1716 je umístěn v dolní části. Letopočet se kryje s dobou výstavby starosmolívceckého barokního zámku. Zámek sám a jeho kaple zvláště, jistě byla záležitostí, která se bez profesionálních kameníků neobešla. Což vyvolává domněnku, že by mohl být jejich dílem. Fakt, že není přímo zmíněno datum bitvy, ani připomenut počet mrtvých, může znamenat i to, že byl postaven z úplně jiných důvodů. Nezapomínejme, že tudy po zemské stezce, kromě mnoha formanů projížděla i pravidelná poštovní linka s pasažéry a stát se mohlo ledacos.

Děkujeme občanu Karlu Kabátníkovi za laskavé svolení pro použití jeho textů a materiálů.